

UAP (YAYINLARIN MİLLETLERARASI EDİNİLEBİLİRLİĞİ) 'NİN TEMELLERİ

Stephen VICKERS¹

Giriş

1982 Mayısında, UAP (Yayınların Milletlerarası Edinebilirliği) Hakkında IFLA/Unesco Milletlerarası Kongresi Paris'te toplanacak. Unesco'nun yükümlülüğü altındaki Kongre Çalışma Belgesi için tasarlanan materyale dayanan bu yazı, Kongrede yer alacak görüşmelerin geçmişini sunar. İlgili hareket ihtiyacı, kapsanan anahtar sonuçlar, geniş şekilde, UAP'ye ilişkin temel istekler ve uygun hareket kuruluşları üzerinde odaklaştırır. Bu görünüm-leri büyük ayrıntılar içinde göz önünde tutmak ve harekete ilişkin kesin öğütlere ulaşmak Kongre'nin görevi olacaktır. Zamanı geldiğinde Kongre'nin olumlu başarılarını belirten başka bir yazının yazılacağı umulur.

UAP'nin tanımı

UAP —Universal Availability of Publications (Yayınların Milletlerarası Edinilebilirliği)—'nin amacı; iktisadi, içtimai, eğitime ilişkin ve şahsi gelişmenin temellerinden biri olan yayınlara, ona nerede ve ne zaman ihtiyaç duyarlarsa duysunlar, isteyen kullanıcıların mümkün olan yaygınlıkla erişebilmesidir. Bu amacın gerçekleşmesi olumlu hareket ve engellerin, yerselden milletlerarasına her seviyede ve yeni materyalin yayımlanmasından en son nüshanın elde tutulmasına kadar her derecede kaldırılmasını ister.

UAP'nin kapsamı

«Yayın,» genel kullanım için çıkarılan kaydedilmiş bilgi olarak tanımlanır ve bu (raporlar ve dergilerdeki yazılar dahil) basılı materyalleri, görüldüğü materyallerini ve elektronik olarak saklanan materyalleri içerir; basılı arşivleri, özellikle belge takımlarını da içine alır. «Genel kullanım» terimi sınırlamaların bazı yayınların edinilebilirliğini zorlayabileceği gerçeğini onay-

¹Yazar, UAP İçin IFLA Milletlerarası Ofisi'nin araştırmacısıdır.

lar. Bazıları —Hükümetler, sanayiler veya akademik ya da araştırma kuruluşları'na— gizlidirler ve bu gizliliğe uymak gerekir. Bazıları ancak yıllardan sonra genel kullanım için edinilebilir olur. Bazıları eski, nadir ve naziktir; kullanımlarının niteliği ve ölçüsü üzerine sınırlamalar konulabilmelidir. Ayrıca, yayınların olabildiğince genişlikte edinilebilir kılınması gerekse de bu, yazarların, yayıncıların ve bilginin üretimi ve seçilmesi ile ilgili öbürlerinin kanunî haklarına saygı gösterilerek yapılmalıdır.

Böylece UAP, yazar, yayıncı ve dağıtımcıdan, enformasyon, kütüphane ve arşivlerin personeli aracılığı ile kullanıcıya, son yararlanana kadar yayının üretim, depolama, seçme, saklama ve kullanılmasını içine alan her şeyle ilgilidir.

Edinilebilirlik için duyulan ihtiyaç

Çağdaş dünya bilginin eşit sağlanışına ve hızlı akışına giderek daha çok güveniyor. Yer, içtimalı durum ve entellektüel başarı dereceleri ne olursa olsun, herhangi bir zamanda doğru, yerinde ve yararlı bilgiye ihtiyaç duymayan hiç bir toplum kesimi yoktur.

Bilgi bir çok yollarla ulaştırılabilir, fakat yine de değişik çeşitteki yayınlar ana taşıma araçlarıdır.

Kullanıcılar, bunların ihtiyaçları ve iyileştirilmiş edinilebilirlikten çıkarılacak yararlar, geniş olarak, şöyle sınıflanabilir :

- Okuma öğrenen halk: Okuya-yazma becerilerini geliştirmek ve sürdürmek için; Onsuz basılı bilgiden yarar çıkarmak ellerinden gelmeyecektir.
- Kendi kendine eğitim için, sıradan yurttaşlar: Hızlı toplum değişmelerine ayak uydurmak, günlük hayatlarındaki ve işlerindeki ivedi meseleleri çözmek ve kişisel hayatlarını zenginleştirmek üzere rahatlık ve eğlence için.
- Her seviyedeki öğretmenler ve öğrenciler: Öğrenme eylemini ilerletmek ve yaymak, kişileri geniş bir bilgi yığını ve onları toplumda tam ve yapıcı bir rol oynamağa muktedir kılacak bilgiye uzanmak dileği ile donatmak için
- Bütün disiplinlerdeki araştırmacılar: Başkalarının deneyimlerinden yararlanmak, bilinen gerçeklerle yeni verilerin sentezini yapmak, çalışma duplikasyonundan ve imkânların boşa harcanmasından kaçınmak için. İçtimalı ve iktisadî tedbirlerin planlanmasına ve sanayi, tarım, tıp, vb.'daki ilerlemiş tekniklere ilişkin güvenilebilir veriler elde etmek için.
- Sanayi: İş ve üretimde ilerleme ve çıktılarda büyüme için.
- Çiftçiler gibi, her alandaki uygulayıcılar: Yöntemlerin ve verimliliğin gelişmesi için. Ve hekimler: Tıbbî bakım ve hastalıkların denetlenmesi için.
- Yönetici ve görevliler: Verimlilik, pazarlama ve yönetim becerilerinin artırılması için.

- Hükümetler, üst görevliler ve planlamacılar : Karar vermede titizlik için; iktisat ve toplum kalkınmasının temeli olan planların oluşturulması ve kaynakların azamî etkililikle kullanılması için.

Kullanıcılar tek yararlananlar değildir. İyileştirmeler,

- Eserlerinin yayıldığını görmek isteyen yazarlar,
- Kendileri ile engel olarak görünen pazarların harekete geçirildiği ve isteğin arttığı yayıncılar, kitap satıcıları ve yayınların üretimi ve dağıtımını ile ilgili öbürleri,
- Kullanıcılarına daha iyi hizmet etmek isteyen kütüphaneler, arşivler ve enformasyon servisleri,
- Okur-yazar ve bilgili bir topluma ihtiyaç duyan hükümetler ve kamu kuruluşları,
- Bilginin yayılması ile herhangi bir biçimde ilgili olan herkes için de önem taşır.

İyileştirme İhtiyacı

Bilginin gelişmenin bütün yönlerine ilişkin hayati öneminin bir çoklarınınca giderek artan tanınışı, yayınlara isteğin artmasına yönelik bir takım unsurlardan yalnızca biridir. Öteki unsurlar, yayınların artan hacminin artan bir formalar dizisi içinde sürekli olarak büyümesi ile, dünyanın her yerinde okur-yazarlık programlarından araştırma ve gelişim için artan ihtiyaca kadar uzanan örgün ve örgün olmayan eğitimin yayılmasını içerir.

Amaçlı kullanıcılar ne yazılmış, nerede yayımlanmış ve hangi biçimde bulunduğunu bilmek ihtiyacıdır. Bu ihtiyaçları karşılamak için bibliyografik denetlemenin iyileştirilmesine çok dikkat gösterilmiştir. IFLA, Unesco'nun desteği ile, bu gelişmelerin ön safında yer almıştır. O'nun Evrensel Bibliyografik Denetleme (UBC-Universal Bibliographic Control) Programı «bütün ülkelerde çıkarılmış bütün yayınlara ilişkin temel bibliyografik verileri, milletlerarası olarak benimsenmiş bir biçimde, evrensel olarak ve hemen edinilebilir kılmak» amacındadır. Yapılacakların çoğu durmakla birlikte, son yirmi yılda, bibliyografik denetlemede kapsam, nitelik, ulaşım yöntemleri ve hızı bakımlarından köklü iyileştirmeler olmuştur. Yayınların sağlanması henüz bibliyografik erişimin gerisinde kalmakla birlikte bu iyileştirmeler, kaçınılmaz olarak, yayınlara yönelik daha büyük bir isteğe önderlik etmiştir. Bu gedik kapatılma ihtiyacıdır. UAP'nin yayınlara ilişkin bibliyografik verilere ulaşımı sağlamaya yönelik amaçları yayınların kendilerinin edinilebilirliği ile uyuşur ve böylece UBC'nin mantıki ve zaruri bir bütünleyicisi olur.

Yayınları bu isteklere karşılık verebilir kılma yayıncıların, kitap ticareti ile uğraşanların, kütüphanecilerin ve öteki enformasyon hizmet türlerinin ana işlevidir. Bu, başka pek çok kuruluşun da ikinci derecede işlevidir. İyileştirmeler bütün seviyelerde yapılmalıdır.

İstenilmemiş katkılardan seçme ve diğerlerini ısmarlama suretiyle, yayıncılar yayınlanan eserlerin nitelik ve niceliğinden sorumludurlar. Onlar, aynı zamanda yayınlanan eserleri duyurur, pazarlar ve yayarlar. Bir çok ülkede duyurma yetersizdir ve yayıncılardan dağıtım çok yavaş olabilir. Hiç bir ülkede yerli yayın sanayii ülkedeki bütün kesimlerin ihtiyaçlarını karşılayamaz ve çoğu ülkelerde ek meseleler ortaya çıkaran ithal edilmiş materyale geniş bir güven vardır.

Kitap satıcıları doğrudan halkın ve kütüphaneler ile başka enformasyon servislerinin ihtiyaçlarını giderir. Bir çok ülkede millî baskıların ve ithal edilmiş yayınların dağıtım ve satımına ilişkin kanallar, toplumun geniş kesimlerine, özellikle kırılık alanlarda, ulaşmayı başaramaz.

Eski ve pek çok güncel yayının edinilebilirliği kütüphanelerce sağlanır. Bir çok ülkelerde halkın önemli seviyelerinin kütüphanelere erişimi ya hiç yoktur, ya da çok yetersizdir. Edinilebilirlik yersel seviyede başlamalıdır ve edinilebilirliğin iyileştirilmesinde yersel hizmetlerin rolü çok önemlidir. Bununla birlikte, en büyük kütüphaneler bile, dünya çıktılarının yalnızca küçük bir kesimini sağlayabilirler. Yine de, onların her ülke içindeki birleştirilmiş kaynakları, millî içeriğin iyi seviyelerini sağlamalıdır. Daha sonraki millî veya milletlerarası edinilebilirlik için millî baskıların elde edilmesine ilişkin sorumluluk yayınların ülkesine ait olmalıdır. İsteğin önemli ve ekonomik bir bölümünü karşılamak üzere uygun yabancı materyal de sağlanmalıdır. Bir çok ülkelerdeki durum, bu isteklerin çok uzağında kalmaktadır.

Hiç bir kütüphane bütün bilgi ihtiyaçlarını kendi kaynaklarından karşılayamadığı için, yayınların buldukları yerden sağlanması için ortamlar bulunmalıdır. Millî kütüphanelerarası ödünçverme sistemleri bu yüzden gerekli görülür. Kütüphanelerarası ödünçverme son yıllarda önemli bir artış görmüştür, fakat belge sağlamaya pek az ülkede ciddi ve sistemli bir dikkat gösterilmiştir. Ülkelerin çoğunda ihtiyaçların büyük bir kesimi karşılanmaz; gecikmeler çoklukla kabul edilemeyecek kadar uzundur ve isteğin kendisi düşük beklentilerle baskı altında tutulur.

Henüz hiç bir kütüphane kendisine yüklenen isteklerin hepsini karşılamadığı gibi, öylece hiç bir ülke de bilginin sağlanmasında kendi kendine yeterli değildir ve milletlerarası edinilebilirlik iyileştirilmelidir. Özellikle, her ülke, kendi yayınlarını, son bir çare olarak, dünyanın herhangi bir yerindeki başka bir ülke için sağlamağa muktedir kılınmalıdır.

Yayınların sürekli olarak edinilebilir kılınması asıldır ve kütüphaneler ile arşivlerin ana rollerinden biridir. Bazı yayınlar yıpranmış oldukları noktada kullanılabilirler ve yer darlığı kütüphanelerin materyal saklamasına sebep olur. Bazı yayınların bir ülke, hattâ dünya için sürekli olarak kaybolması ciddi tehlikesi bulunmaktadır. Bu, geçmişte büyük ölçüde vukubulmuştur. Elde tutulan ve saklanan «yitik nüshalar»ın sağlanması için tedbir alınmadıkça, edinilebilirlik gerçekten azalabilir.

Edinilebilirlik şimdilik evrensellikten uzaktır; bir çok yayınların elde edilmesi çok zordur ve bir çok millet yayınlara henüz ulaşmamıştır. Şim-

di bir çok ülkelerde zayıf sağlama ile zorlanan istek, özellikle gelişen ülkelerde, artmağa devam edecektir. Mevcut sistemler ve yöntemler şimdi yeterli olamazlarsa, hacim ve karmaşıklıkta artacak istekleri yerine getirmek üzere alınacak ivedi tedbirler olmadan, gelecekte hattâ çok daha az etkili olacaklardır.

UAP kavramının gelişmesi

UAP kavramı ilkin 1973'de IFLA içinde ileri sürüldü ve daha sonra bu meselelerin çözümü yönünde çalışmak üzere geliştirildi. Unesco O'nun gelişmesine yakın bir ilgi göstermiş ve 1979-80 Program ve Bütçesi ile O'nu resmen tanımıştır. Unesco'nun ilgisi yalnızca UAP Milletlerarası Kongresini himaye etmesi ile değil, bir takım ilgili araştırma projesini desteklemesi ile de kanıtlanır.

Yakınlara kadar faaliyetlerin çoğu IFLA içinde yer almıştır. 1977'de, uygun bir faaliyet programının geliştirilmesini kararlaştırmak üzere, Wim Kooops'un başkanlığında bir Yönlendirme Kurulu oluşturuldu. Bu, Program Yönetme Kurulu (Programme Management Committee) IFLA meslekî programlarının denetlenmesini üstlendiği zaman, 1979'da işlevini sona erdirdi. Yine Wim Kooops'un başkanlık ettiği bir Danışmanlık Kurulu da kuruldu. IFLA Milletlerarası Ödünçverme Ofisi, UAP için ilk merkez idi. UAP'de tam zamanlı olarak çalışmak üzere 1979'da Stephen Wickers atandı ve 1980'de UAP Milletlerarası Ofisi resmen kuruldu. O, Müdür olarak Maurice Line ile birlikte British Library'nin Ödünçverme Bölümü (Lending Division)'ne yerleşti. Bununla birlikte UAP kütüphaneler çevresinin ötesine gider: Yayıncılar, arşivciler ve öteki enformasyon personeli ile kullanıcılar tartışmalarını içine alınmışlardır ve UAP Milletlerarası Kongresi'ne ilişkin materyalin hazırlanmasına özellikle katkıda bulunmuşlardır.

İyileştirmelerin güvenle yapılabilmesinden önce, mevcut durum değerlendirilmeli, meseleler tanınmalı ve mümkün çözümler gerçekleştirilmelidir. İlgili bilginin sağlanması için aşağıdaki araştırma projeleri üstlenilmiştir:

- Kütüphanelere ticarî kanallar aracılığıyla yayınlar sağlanması. Giderleri Unesco'ca sağlandı ve John Clews (Literatür eleştirisi) ile Priscilla Oakeshott (Kütüphanelerin, arşivlerin ve kitap satıcılarının incelenmesi) tarafından yürütüldü.
- Millî sağlama politikaları ve programları. Giderleri Deutsche Forschungsgemeinschaft tarafından verilen ve Judith Collins ile Ruth Finer'in yürüttüğü karşılaştırmalı bir inceleme. UAP İçin IFLA Milletlerarası Ofisinde Aralık 1981'de yayımlandı.
- Millî Kütüphanelerarası Ödünçverme Sistemleri. Giderlerini Unesco'nun karşıladığı ve IFLA Milletlerarası Ödünçverme Ofisi'nce yürütülen karşılaştırmalı bir inceleme. 1980'de Unesco tarafından yayımlandı.
- Yayınların milletlerarası sağlanması. Giderleri Unesco'ca sağlandı ve UAP İçin IFLA Milletlerarası Ofisi'nce yürütüldü.

- Materyalin kütüphanelerce sürekli korunması. Giderlerini Deutsche Forschungsgemeinschaft karşıladı ve Capital Planning Information Ltd. yürüttü. UAP İçin IFLA Milletlerarası Ofisi'nce, 1982 başlarında yayımlanacak.
- Tek ülkelerde yayınların edinilebilirliği. Giderleri Unesco'ca sağlanan ve UAP İçin IFLA Milletlerarası Ofisi'nce yürütülen, Bengaldeş ve Meksika'daki bir öncü inceleme.

Kendileri Unesco ve başka kuruluşlarca üstlenilen geniş bir ilgili incelemeler ve faaliyetler dizisini göz önünde bulunduran bu projelerin bulunmaları Kongre Çalışma Belgesi'nin başlıca temelini oluşturur. Bunlar çok önemli ve değerli bilgiler sağlamakla kalmamışlar, ülkelerce kullanılacak yöntemlerin tasarlanmasına ve denenmesine de önderlik etmişlerdir.

İlgili başka incelemeler IFLA'nın başka bölümleri tarafından yürütülmüştür: Kütüphanelerdeki resmî yayınların edinilebilirliği; Birleşik (Toplu) katalogların ve süregelen yayınlar birleşik listelerinin derlenmesi için kılavuzlar; derleme için örnek bir kanun; ve, Yayınların değişimine ilişkin mevcut sözleşmelerin pratik etkileri.

UAP'nin temel istekleri

Yukarıda belirtilen ihtiyaç ve eksikliklerin tanınması gösteriyor ki, edinilebilirliğe ilişkin iyileştirmeler belli temel işlemlere ve bunların bilgi (enformasyon) toplumunun değişik bölümlerince yeterli uygulanışına dayanır: Onlar burada yalnızca taslak halinde sunulabilirler. Etkili edinilebilirlik;

- her ülkedeki yayıncıların milli ve milletlerarası gereklere çok uyan yayınlama ve dağıtım programları geliştirmesini,
- Materyalin müşterilere hızla ulaşmasını sağlayacak etkili kitap ticareti kanallarının oluşturulmasını,
- Kütüphane, dokümantasyon merkezi ve arşivlerin materyali, bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarına hizmet etmek üzere satınalma, bağışalma, değiştirim vb. yollarıyla sağlamak için etkili politika ve yöntemler geliştirmesini,
- Kütüphane, dokümantasyon merkezi ve arşivlerin, yayınların, yersel kullanıcılar kadar uzaktakilere asıl, veya yürürlükteki yayım hakkı kanununa göre kopyalar olarak sağlanması için politika ve yöntemler oluşturmalarını,
- Her ülkedeki kütüphane ve arşiv sisteminin, çıkan bütün yayınların hiç olmazsa bir nüshasını ödünçverme amaçları için elde tutmayı sağlmasını,
- Ülkelerin, kendi yurttaşlarının ihtiyaçlarını ve başka ülkelerinkini karşılamak üzere kendi bütün yayınlarının asıl veya kopya olarak sağlanması, ödünçverilmesi ve elde tutulmasına ilişkin bütün sorumluluğu kabul etmesini,

ister.

Bu temel gereklilikler, hep birlikte, bir temel erekler takımını oluşturur. Bununla birlikte, bu ereklere ulaşılacaksa, ek istekler göz önünde tutulmalıdır.

Millî ve milletlerarası bilgi planlaması ve gelişimi

Yukardaki gerekliliklerden anlaşılıyor ki, millî ve milletlerarası sorumlulukları yerine getireceklerse, önemli sorumluluklar ülkelere düşmektedir. Her biri, edinilebilirliğin kendisi için en iyi nasıl iyileştirilebileceğini belirlemek zorundadır. Millî bilgi planlaması, Unesco'nun UNISIST Programı ve NATIS Kavramı aracılığıyla kolaylaştırıldığı üzere, yeterli edinilebilirlik için çerçeve çalışmadır. Kütüphane ve enformasyon hizmetlerine ilişkin millî planlar, bütün ülkeler için bir anlam taşımamakla birlikte, ülkelerin çoğunda vardır. Bununla birlikte, böyle planlar bütünleyici bir unsur olarak belge sağlamaya nadiren birleşirler; oysa, sistematik analizlerden yararlanılacaksa onun alınması esastır. Açık ve iyi düzenlenmiş planlar olmadan ilerleme şansı azalır. Her ülkede ihtiyaç duyulan, ilgili bütün durumları göz önüne alan gerçekçi bir programdır.

Bununla birlikte, çoğu hızla başarılabilirken, önemli iyileştirmeler uzun süreli amaçlardır ve kısa süreli tedbirler bir uzun süreli planlama bağlamı içindeki takım olmalıdır. İyileştirmeler, kaçınılmaz olarak, isteğin seviye ve karmaşıklığına uygun bir artışa önderlik edecektir ve sistemler büyüme ve değişikliğe uyacak yeterlikte esnek olmalıdır. Teknik ilerlemelerin yayınlanan ve sağlanan materyalin mevcut örneklerini değiştireceği ve yayınların gelecekteki edinilebilirliğini kökten etkileyebileceği kesindir. Yayınlama artık yalnızca bir miktar nüshanın üretim ve dağıtımını değil, fakat materyali değişik yollarla edinilebilir kılma meselesidir. Materyal elektronik olarak taşınabilir ve bir kullanıcının bilgisayar terminaline bastırılabilir; veya, basit olarak, bir ekran üzerinde gösterilebilir. Ölçüsü ve etkisi şimdiden kesinlikle bilinmese de, böyle ilerlemeleri hesaba almak gerekir. Alışılmış yayınların edinilebilirliğinde sanayileşmiş ülkelerin gerisinde kalan gelişen ülkelere özel bir dikkat harcanmalıdır. Bilginin elektronik iletimine yönelen sürekli hareket, bilgisayara dayalı servislerin işletilmesi için ihtiyaç duyulan çok karmaşık altyapıyı sağlamak ve sürdürmek için ciddi girişimler yapılmadıkça, hâlen büyük olan gediği daha da büyütebilir. Bununla birlikte, yeni tekniklerin uygun olduğu yer ve zamanda kullanılması gerekirken çoktan beri bulunan meselelere anı çözümler bulunacağı düşünülemez.

Bununla birlikte, alışılmış kitap ve dergilerin üretiminin devam edeceği ve önceden sezilebilir bir gelecekte kaydedilmiş çoğu literatür için üstün kanallar kalacağı kuşkusuzdur. Bundan dolayı hareket, mevcut başarısız durumun iyileştirilmesine hâlâ ihtiyaç gösterir. Benzer biçimde, eski yayınların edinilebilirliğini iyileştirmeye dikkat harcanmalıdır.

Her ülkenin kendi yayınları için sorumluluk kabul etmesi gerekirken bunun bilgi sağlamada kendine yeterliğe kılavuzluk etmeyeceği belirtilmişti. Ülkeler içindeki iyileştirilmiş edinilebilirlik milletlerarası edinilebilirliği daha

çok başarıya götürecektir, fakat kendi içinde tam başarıya ulaşmayacaktır. Gelişen ülkeler, kendi hizmetlerini geliştirirken, sanayileşmiş ülkelerden önemli sayıda materyal sağlamak veya ödünçalmak özel ihtiyacı ile karşılaşacaktır. Bununla birlikte, sanayileşmiş ülkeler de başka ülkelerden materyal ithaline ve ödünç alınmasına önemli ve gerekli bir güven gösterir. Ülke içindeki edinilebilirlik iyileştirmeleri, bu yüzden, materyalin istenildiği gibi ve zamanda elde edilebilmesini ve milli kalkınmaların birbiri ile uyuşmasını sağlamak üzere ülkeler arasındaki zincir ve kanalları güçlendirmek suretiyle, milletlerarası edinilebilirliğin iyileştirilmesi ile birlikte yürütülmelidir.

Millî ve milletlerarası seviyedeki planlama, üzerinde sağlam tavsiyelerin ve hareketlerin yapılabilirdiği geçerli ve güvenilir veriler elde etmek için araştırmayı gerektirir. Meselenin ölçü ve mahiyetinin değerlendirilmesi, öncelik verilmesi gereken harekettir. Her ülke içindeki ilk adım, güncel ve potansiyel ihtiyaçların analizi, mevcut kaynakların değerlendirilmesi, etkileyen unsurların derece ve mahiyeti, gelişme öncelikleri, mevcut hizmetlerin iyileştirilmesi ve yenilerinin gelişmesi için edinilebilir kaynaklar olmalıdır. Varsayımlar mümkün olduğunca bir araya getirilmeli ve meseleler ilk ilkelere çıkarılmalıdır. Bir çoğunun, özellikle gelişen ülkelerin yüz yüze olduğu önemli bir mesele düşük öncelik ve kütüphane ve enformasyon hizmetlerine ayrılan paraların eksikliğidir. Açık delillerle desteklenen yeterli planlar bulunmadıkça ek kaynaklar elde etme şansları çok azdır.

Hükümetlerin sorumlulukları

Bilginin edinilebilirliği bir ülkenin içtimai ve iktisadi kalkınması açısından hayati olduğu için, yayınların edinilebilirliği üzerinde bir baskıya sahip bulunan hükümet politikası hayati önemdedir. Hükümetler bir ülkedeki yayınlanmış materyal üzerinde dolaysız veya dolaylı bir denetleme uygulayabilirler. Bir çok ülkede bunların kendisi önemli yayıncıdır. Malî yasalar, özellikle gelişen ülkelerde, kitapçıların yabancı materyal satınalma ve kütüphanelerin yabancı kütüphanelerin hizmetlerini kullanma gücünü etkileyebilir. Hükümet politikası kütüphane hizmetinin millî tedbirlerini doğrudan etkiler ve bütçe ödenekleri bu hizmetin derece ve etkililiğini belirler. O, benzer biçimde, eğitim tedbirlerini de etkisi altına alır; kütüphane ve enformasyon hizmetlerine ihtiyaç duyuracak olan kalkınma önceliklerini tayin eder. Edinilebilirliği desteklemek için gerekli olan haberleşme ağının yapı ve etkililiğini de belirleyebilir. Büyük ilerlemenin ancak UAP ilkesinin hükümetlerce bir firmaya yüklenmesi ile elde edilebileceği açıktır. Onların sorumluluğu, politikanın bütün seviyelerde etkili pratik harekete dönüştürülmesini sağlamak üzere yeterli malî kaynaklar ve örgütsel destek kadar uygun bir politika çerçeve çalışmasını gerçekleştirmektir.

Bilgi görevlilerinin sorumlulukları

Politikann faaliyete dönüştürülmesi bilgi görevlilerine düşecektir. Edinilebilirliğin iyileştirilmesinin asıl sorumlusu onlardır ve bilgi ve deneyimlerini yürütmek zorunda olacakları politikann belirlenmesinde kullanmaları ha-

yatı önem taşır. Meselelerin nerede yattığını ve ihtiyaç duyulan iyileştirici hareketin ne olduğunu sezecek yerde olanlar uygulayıcıdır. İhtiyaçları karşılayacak politika ve işlemleri, karşılanmamış kalan ihtiyaçları ve gerekli iyileştirmelerin mahiyet ve kapsamını, kullanıcılarla temas ederek en iyi değerlendirebilecek olanlar onlardır. Tek kuruluşlar içinde yararlar elde edilebilir; fakat, ilerleme geniş bir cephede gerçekleştirilecekse, başka kuruluşlar ve bilgi toplumunun başka kesimleri ile olduğu ölçüde denetleme yetkileri ile işbirliği ve uyum sağlanmasına da gerçek duyulacaktır. Kullanıcıların tam bilgi sahibi olmasını sağlamak yersel, millî ve milletlerarası kaynaklarından yararlanmak yetkisi bütün bilgi görevlilerine aittir. Bu bakımdan iyileştirmeler, kullanma ve edinilebilirlik kavramlarının bilgi mesleğinde olanlarca yüklenilmesini de ister.

Meslek derneklerinin sorumlulukları

İlgili meslek dernekleri bu gibi yüklenimlerin gelişmesi için bir forum, sürdürülmesi için de bir merkez olarak hareket edebilirler ve bir mesleğin dengelenmiş ihtiyaçlarının bir bütün olarak hesaba alınmasını sağlayabilirler. Tek kuruluşlar yapılacak iyileştirmeler için ihtiyaç duyulan kaynakların elde edilmesinde tarafsız olamayabilirler. Meslek ve bilim dernekleri, yayınların edinilebilirliğinin iyileştirilebileceği ortamları tartışmağa ve incelemeye özendirilmelidir. Hükümetlere, yayıncılara, kitap ticaretçilerine, kütüphanelere ve bilgi ile ilişkili başka kuruluşlara iyileştirilmiş hizmetler için temsilcilik edildiği zaman, derneklerin ortak sesi güçlü bir etki yapabilir. Yayıncılar, kitap satıcıları ve kütüphaneler birleşik bir ilişki içinde varolurlar; bunların meslek kuruluşları, üyelerinin hükümetlere baskı için zorlandığı veya birleşebildiği ortak hareketi düşünmek için bir araya gelmelidir. Ortak uzlaşma ve hareket, farklılaşan amaçların ayrı ayrı izlenmesinden daha başarılı olabilir.

Bilginin edinilebilirliği iktisadî, içtimai, eğitime dayalı ve şahsî gelişme açısından hayati önem taşır. Bilgi, şimdiki durumda ve sezilebilen bir geleceğe kadar, çoklukla, yayınlarda yer almaktadır. Yayınlar istek artıyor, fakat bir çok ihtiyaçlar karşılanamaz kalıyor. Hizmetlerin bu durumun iyileştirilmesi için geliştirilmesi entellektüel ve malî yüklenimi, geçerli ve güvenilir veriler dermesine dayanan planlamayı, işbirliği ve uyumu gerektirir. Milletlerarası Kongre'nin amacı, iyileştirmeler sağlanacaksa, AUP'nin temel unsurlarını, ihtiyaç duyulan hareketi ve uygun hareket acentalarını göz önünde tutmak olacaktır.

IFLA Journal, VIII, 1 (1982), 42-49'dan
Çev. : Necmeddin Sefercioğlu